

Література

1. Абдулина О.А. Общепедагогическая подготовка в системе высшего педагогического образования. – М.: Просвещение, 1990. – 141с.
2. Алексюк А.М., Аюризайн А.А., Підкасистий П.І., Козаков В.А. та ін. Організація самостійної роботи студентів в умовах інтенсифікації навчання: навч. Посібник. – К.: ІСДО, 1993. – 336с.
3. Бетлязько В.П. Основы теории педагогических систем. – Воронеж, 1977. – 204с.
4. Козаков В.А. Самостоятельная работа студента и его информационное обеспечение. – К.: Вища школа, 1990.
5. Макаренко А.С. Деякі висновки з педагогічного досвіду // Твори. – К., 1954. – Т.5. – С.209-300.
6. Сухомлинський В.О. Серце віддаю дітям // Вибрані твори: у 5-ти т., – К., 1977. – Т.3. – С.9-279.

ІНДИВІДУАЛЬНИЙ ПІДХІД ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ЗНАНЬ УЧНІВ НА УРОКАХ МУЗИКИ

Вікторова М. В.,

Криворізький державний педагогічний університет

Анотація. У статті розглянуті сучасні проблеми використання індивідуального підходу на уроках музики.
Ключові слова. індивідуальний підхід, індивідуалізація навчання, індивідуальні особливості.

Анотация. Викторова М. В. Индивидуальный подход как средство повышения качества знаний учащихся на уроках музыки. В статье рассмотрены современные проблемы использования индивидуального подхода на уроках музыки.
Ключевые слова. индивидуальный подход, индивидуализация обучения, индивидуальные особенности.

Annotation. Viktorova M. Individual approach as means of improvement of quality of knowledge of pupils at lessons of music. The article studies the modern problems of using of the individual approach at music lessons.
Key words. individual approach, individualization of training, specific features.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку національної школи в Україні характеризується посиленням уваги до особистості кожного учня та зумовлює потребу в інноваційних технологіях навчання, які мають враховувати такі його аспекти: соціальний (бути варіативними, забезпечувати різнорівневу підготовку); дидактичний (спиратися на загальнодидактичні положення й мати особистісну спрямованість); психологічний (вироблення в учнів здатності бути суб'єктом свого розвитку).

В традиційній формі навчання вищезазначені аспекти враховуються епізодично, переважають суб'єкт-об'єктні відносини та фронтальні форми роботи. Епізодичне використання прийомів індивідуалізації на окремих етапах уроку не розв'язує проблему особистісної зорієнтованості навчання. Сьогодні необхідно розв'язати існуючі в практиці загальноосвітньої школи протиріччя: між індивідуальним характером засвоєнням знань і фронтальною формою навчання; між чітко регламентованою організаційною структурою уроку та

необхідністю варіювання стратегії навчання різних груп учнів; між загальнодержавними орієнтирами і шкільної практикою.

Розв'язання вищезазначених протиріч вимагає нових підходів до організації навчання в загальноосвітній школі, удосконалення уроку, адаптації освітнього процесу до індивідуальних особливостей учнів.

Аналіз досліджень і публікацій. Проблема індивідуального підходу та його роль у становленні творчої особистості тісно пов'язана з індивідуальною роботою і висвітлена у працях Я. А. Коменського, І. Г. Песталоцці, А. Дистерверга, І. Гербарта, Г. С. Сковороди, П. Буєвої, Л. М. Архангельського, Г. М. Гака, Г. О. Смирнова, О. Г. Мисліченка та інших. Психофізіологічні основи особистості та її індивідуальні особливості досліджені І. П. Павловим. У педагогічній літературі проблемі індивідуального підходу присвячено чимало праць методичного і дидактичного характеру (К. Д. Ушинського, В. І. Сухомлинського, А. С. Макаренка, О. В. Духновича, С. Ф. Русової, В. М. Федорова, М. О. Данилова, Б. П. Єсіпова, В. М. Галузницького та інші). Проблема індивідуалізації та диференціації навчання школярів досліджувалась Є. О. Рабуцьким, М. М. Шахмаєвим, І. Є. Унтом, М. М. Скаткіним.

Індивідуалізація навчання – це одна з тенденцій сучасного педагогічного процесу, яка є складовою частиною системи педагогічних дій по відношенню до кожного учня, спрямована на максимально цілеспрямоване врахування інтересів, можливостей, здібностей, ціннісної орієнтації, установок особистості з метою її особистісного становлення та творчого розвитку.

Індивідуальний підхід – це форма спілкування вчителя та учня, коли педагогічний вплив спрямований на надання допомоги останньому в з'ясуванні особистісної індивідуальності, розвитку здібностей та вмінь в різноманітних ситуаціях знаходити свій індивідуальний стиль діяльності. Індивідуальний підхід стимулює реалізацію потенційних можливостей учнів та сприятливо впливає на пізнавальну діяльність та результати навчання. Сутність індивідуального підходу полягає в тому, щоб включити учнів в активну діяльність, що забезпечувало б виявлення та розвиток їх здібностей та

можливостей, закріплення значущих якостей їх особистості, щоб допомогти школяреві розкрити і для самого себе, і для оточуючих те своє, особливе, що в ньому приховане.

Індивідуальний підхід обумовлює використання окремих методів, які дозволяють вчителю взяти до уваги специфіку особливостей окремого учня, індивідуалізація навчання – це цілеспрямована система навчання, проектування особистості учня та здійснення її формування в учбово-виховному процесі.

М. О. Данилов вважає, що сутність індивідуального підходу полягає в точному визначенні сильних і слабких сторін кожного учня й подоланні перешкод, які заважають йому успішно вчитися.

О. Я. Савченко, С. У. Гончаренко зазначають, що важливою засадою реалізації цього підходу є врахування індивідуальних особливостей учнів, рівня розвитку їх здібностей до навчання. В «Українському педагогічному словнику» С. У. Гончаренка знаходимо таке визначення: «індивідуальний підхід до навчання – це така організація навчально-виховного процесу, при якому вибір способів, прийомів, теми навчання враховують індивідуальну різницю учнів, рівень розвитку їх здібностей до навчання» [2,142].

Індивідуалізація навчання, за Н. С. Мойсеюк – це система засобів, яка сприяє усвідомленню учнем своїх сильних і слабких можливостей під час навчання, підтримці й розвитку самобутності з метою самостійного вибору власних змістів навчання та обов'язково передбачає:

- індивідуально орієнтовану допомогу учням в усвідомленні власних потреб, інтересів, цілей навчання;
- створення умов для вільної реалізації заданих природою здібностей і можливостей;
- підтримку школяра у творчій самореалізації;
- підтримку учня у рефлексії.

І. П. Підласий вказує, що індивідуальний підхід до учнів у процесі навчання полягає в управлінні розвитком учня, що будується на глибокому знанні рис його особистості і умов життя.

Індивідуальний підхід до учнів у процесі навчання дає змогу максимально ущільнити інформацію в одиницю часу і, таким чином, збільшити ємність уроку, пристосувати процес навчання до індивідуальних особливостей, передусім розумових можливостей кожного учня.

Сьогодні вчитель повинен здійснювати індивідуальний підхід до організації навчальної діяльності школярів, передбачати труднощі, які можуть виникнути в учнів під час засвоєння нового матеріалу; застосовувати на уроках індивідуальні, групові завдання.

Мета статті. Незважаючи на значну кількість досліджень різних аспектів зазначеної проблеми, вона залишається недостатньо розробленою і потребує, з одного боку, чіткого психолого-педагогічного обґрунтування, а з іншого боку, апробації в шкільній практиці.

Отримані результати. Аналіз наукової літератури с проблеми індивідуалізації в історичному аспекті дає можливість простежити діалектику розробки проблеми від окремих ідей до системно-технологічного підходу та розв'язання на сучасному етапі в шкільній практиці.

Використання індивідуального підходу у навчанні молодших школярів на уроці музики дає змогу ущільнити темп навчальної діяльності, використати допоміжні матеріали для розширення і поглиблення знань, зробити урок цікавим, різноманітним і в той же час якісним і результативним.

Індивідуальний підхід до молодших школярів на уроці музики буде ефективним і під час пояснення нового матеріалу. Його особливо необхідно враховувати, коли формуються наукові поняття, складні для розуміння учнів.

У своїй роботі на етапі констатувального експерименту вивчення індивідуальних особливостей учнів здійснювалося за такими критеріями:

- 1) інтелектуальний (рівень сформованості у молодших школярів музичних знань, вмінь та навичок);
- 2) пізнавальний (наявність пізнавального інтересу учнів до вивчення музичних творів, співу);

3) діяльно-практичний (прагнення до самостійного поповнення та використання набутих знань у галузі музичного мистецтва).

Нами також були виявлені рівні якості знань молодших школярів з музики: високий (35,0%), середній (45,0%), низький (20,0%). Перевага середнього та низького рівнів знань учнів пояснюється епізодичним здійсненням індивідуального підходу до учнів на уроках музики під час організації навчального процесу.

Нами була розроблена програма здійснення індивідуального підходу до учнів під час вивчення теми: «Про що і як розповідає музика», в ході якої використовувалася індивідуальна робота над чистотою інтонування і вірним звукоутворенням, використання індивідуальних завдань на картках, індивідуальна робота над співом за графічним зображенням мелодії, над виразним виконанням послівок; індивідуальна робота з учнями над правильним диханням під час співу (творчі завдання); індивідуальне опрацювання вокально-хорових навичок, робота над виразним виконанням пісні, правильним диханням та чистотою інтонування.

Тема уроку: Інтонія. Музичний матеріал уроку:

1. Поспівка-забава «Гой-да» - виконання.
2. Поспівка «Де ви були?» - розучування.
3. Латинська народна пісня «Ой я жу-жу» - виконання.
4. О. Швець «Пісня про матінку» - розучування.
5. В. Сокальський «Пташка» - слухання.

Дидактична мета: закріпити вміння розрізняти високі звуки, слухаючи твір В. Сокальського «Пташка», вчити жартівливу поспівку «Де ви були?» у діалогічній побудові, досягти виразності інтонацій запитання і відповіді; при розучуванні «Пісні про матінку» приділити увагу м'якому кантиленному співу зі світлим звучанням, формувати індивідуальні вокально-хорові навички, виразність виконання, чистоту інтонування, правильність дихання.

Обладнання: музичний інструмент - фортепіано, програвач, платівки, ілюстративний матеріал, картки для індивідуальної роботи.

Тип уроку: урок поглиблення та розширення теми.

В ході уроку під час розучування поспівки «Де ви були?» передбачалося:

а) демонстрація виконання поспівки;

б) бесіда за змістом, характером (звернути увагу на діалогічну побудову поспівки за знайомою інтонацією);

в) розучування «Музичної розмови» окремо з сильними учнями та слабкими (чіткість вимови, правильне дихання, виразне звучання інтонації);

г) виконання за ритмічним малюнком (на дошці):

П П П П, П П П, П П П П, П П П П

Музична гра «Луна». Учитель виконує коротку фразу (2-4 такти). Учні повторюють її, імітуючи луну, яка може бути «звичайною» і «розумною». «Звичайна» луна повторює фразу точно так, як вона була виконана, тобто зі словами (розвиток музичної пам'яті для слабших учнів). «Розумну» луну учні зображують за вказівкою вчителя, співаючи фразу із складами ритму (розвиток свідомого сприйняття ритму для середніх учнів) або з назвами нот, показом ступенів (розвиток свідомого сприйняття ладових співвідношень звуків мелодії для сильних, музично обдарованих учнів).

Творчі завдання:

Завдання 1. Учні ланцюжком задають один одному придумати слова у заданому ритмі. Наприклад: П П П П – сніг і-де ці-лий день.

Завдання 2. Створити ритмічну відповідь на ритмічне запитання вчителя. Потім учні поділяються на пари, в яких один починає плескати, а інший продовжує.

Такі вправи рекомендовані для підвищення індивідуального розвитку ритмічного відчуття.

Гра «Музична казка» (учням було запропоновано придумати інтонації, звуки, які можна було почути у лісі, а також звірів та героїв казок, з якими можна було зустрітись під час музичного «мандрування»).

Такі завдання у формі гри допомагають розвитку індивідуального ладового, звуковисотного й інтонаційного слуху.

Висновки. Розроблена нами система використання індивідуального підходу до учнів на уроках музики сприяла усуненню існуючих у практиці сучасної школи недоліків, що у свою чергу призвело до підвищення якості знань учнів, відповідно високий рівень змінився з 35,0% до 42,0%; середній - з 45,0% до 49,0%; а низький - з 20,0% до 9%. Здійснення індивідуального підходу на уроках музики передбачало знання індивідуальних особливостей і можливостей учнів, індивідуальну роботу над хоровим твором (ритмічна, дикційна, інтонаційна), індивідуальні завдання та перевірку їх виконання, що дозволило досягти позитивних результатів у підвищенні якості знань кожного школяра в процесі вивчення музики.

Перспективи подальших досліджень у даному напрямку. Індивідуальний підхід на уроках музики сприяє високому рівню самостійності учнів. Індивідуальна форма роботи школярів на уроці дозволяє регулювати темп просування у навчанні кожного учня, враховуючи його підготовку і можливості.

Література

1. Волошук І., Шепотко В. Психолого-педагогічні засади індивідуалізації навчання молодших школярів // *Рідна школа* – 2003. - № 12. – С. 21-24.
2. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. – К., 1999. – 367 с.
3. Сирнова М. А. Індивідуалізація і диференціація обучения младших школьников // *Відкр. урок* – 2002. - № 19-20. – С. 43-48.

ХУДОЖНЯ КУЛЬТУРА АВАНГАРДУ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ КОМУНІКАТИВНИХ УМІВЬ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ МИСТЕЦЬКИХ ДИСЦИПЛІН

Власенко І. М.,

Криворізький державний педагогічний університет

Анотація. У статті класифікуються комунікативні вміння майбутніх вчителів мистецьких дисциплін з позицій семиотичного підходу. Розроблено модель рівнів комунікативних умінь відносно авангардної культури, виявлено фундаментальні риси авангарду.

Ключові слова. культура авангарду, комунікативні вміння, художня комунікація, семиотичний підхід, інформація.

Аннотация. Власенко И. Н. Художественная культура авангарда в контексте развития коммуникативных умений будущих учителей искусства. В статье классифицируются коммуникативные умения будущих учителей искусства с позиций семиотического подхода. Разработана уровневая модель коммуникативных умений относительно авангардной культуры. Выделяются фундаментальные характеристики авангарда.

Ключевые слова: культура авангарда, коммуникативные умения, художественная коммуникация, семиотический подход, информация.